

## SPIS TREŚCI

|                                                                                                                                                                              |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Przedmowa</b> .....                                                                                                                                                       | V  |
| <b>Wykaz skrótów</b> .....                                                                                                                                                   | XV |
| <b>Rozdział I. Źródła prawa pracy</b> .....                                                                                                                                  | 1  |
| § 1. Zagadnienia ogólne .....                                                                                                                                                | 2  |
| § 2. Charakter prawny norm prawa pracy .....                                                                                                                                 | 3  |
| § 3. Źródła prawa pracy .....                                                                                                                                                | 4  |
| I. Źródła powszechnego prawa pracy .....                                                                                                                                     | 4  |
| 1. Konstytucja .....                                                                                                                                                         | 4  |
| 2. Ustawy i rozporządzenia .....                                                                                                                                             | 5  |
| 3. Umowy międzynarodowe .....                                                                                                                                                | 6  |
| II. Specyficzne źródła prawa pracy .....                                                                                                                                     | 6  |
| 1. Układy zbiorowe pracy .....                                                                                                                                               | 6  |
| 2. Regulamin pracy .....                                                                                                                                                     | 12 |
| 3. Regulamin wynagradzania .....                                                                                                                                             | 14 |
| 4. Statuty .....                                                                                                                                                             | 15 |
| III. Źródła prawa pracy o charakterze międzynarodowym (konwencje i zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy, ustawodawstwo Unii Europejskiej, umowy międzynarodowe) ..... | 16 |
| 1. Konwencje i zalecenia MOP .....                                                                                                                                           | 16 |
| 2. Akty Unii Europejskiej .....                                                                                                                                              | 17 |
| 3. Umowy międzynarodowe .....                                                                                                                                                | 17 |
| <b>Rozdział II. Zasady prawa pracy</b> .....                                                                                                                                 | 23 |
| § 4. Zagadnienia ogólne .....                                                                                                                                                | 24 |
| I. Pojęcie i rodzaje zasad .....                                                                                                                                             | 24 |
| II. Funkcje zasad prawa pracy .....                                                                                                                                          | 25 |
| § 5. Katalog zasad prawa pracy .....                                                                                                                                         | 26 |
| I. Wolność pracy .....                                                                                                                                                       | 26 |
| II. Zasada swobody nawiązywania stosunku pracy .....                                                                                                                         | 27 |
| III. Zasada ochrony dóbr osobistych pracownika .....                                                                                                                         | 28 |
| IV. Zasada równości praw i równego traktowania w zatrudnieniu .....                                                                                                          | 29 |
| V. Zakaz dyskryminacji w stosunkach pracy .....                                                                                                                              | 31 |
| VI. Zasada odpłatności za pracę .....                                                                                                                                        | 33 |

|                                                                                                       |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| VII. Zasada prawa do wypoczynku .....                                                                 | 33        |
| VIII. Prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy .....                                      | 34        |
| IX. Zaspokojenie potrzeb socjalno-bytowych .....                                                      | 35        |
| X. Ułatwienie podnoszenia kwalifikacji .....                                                          | 35        |
| XI. Zasada ochrony uprawnień pracowniczych .....                                                      | 37        |
| XII. Zasada wolności zrzeszania się w związki zawodowe i organizacje<br>pracodawców .....             | 37        |
| 1. Związki zawodowe .....                                                                             | 38        |
| 2. Organizacje pracodawców .....                                                                      | 40        |
| XIII. Partycypacja pracowników w zarządzaniu .....                                                    | 40        |
| XIV. Obowiązki pracodawców wobec związków zawodowych,<br>samorządu załogi oraz rady pracowników ..... | 42        |
| <b>Rozdział III. Charakter prawny i nawiązanie stosunku pracy .....</b>                               | <b>47</b> |
| § 6. Charakter prawny stosunku pracy .....                                                            | 48        |
| § 7. Nawiązanie umownego stosunku pracy .....                                                         | 51        |
| I. Podmioty stosunku pracy .....                                                                      | 51        |
| 1. Pracownik .....                                                                                    | 51        |
| 2. Pracodawca .....                                                                                   | 53        |
| II. Umowa o pracę .....                                                                               | 54        |
| 1. Zawarcie umowy o pracę .....                                                                       | 54        |
| 2. Rodzaje umów o pracę .....                                                                         | 56        |
| 3. Treść umowy o pracę .....                                                                          | 59        |
| III. Inne podstawy nawiązania stosunku pracy .....                                                    | 61        |
| 1. Powołanie .....                                                                                    | 61        |
| 2. Wybór .....                                                                                        | 62        |
| 3. Mianowanie .....                                                                                   | 64        |
| 4. Spółdzielcza umowa o pracę .....                                                                   | 66        |
| <b>Rozdział IV. Rozwiązanie, zmiana i wygaśnięcie stosunku pracy .....</b>                            | <b>79</b> |
| § 8. Rozwiązanie umowy o pracę .....                                                                  | 80        |
| I. Rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron .....                                         | 81        |
| II. Wypowiedzenie umowy o pracę .....                                                                 | 82        |
| 1. Wypowiedzenie umów terminowych .....                                                               | 83        |
| 2. Wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony .....                                    | 84        |
| III. Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia .....                                                | 88        |
| 1. Rozwiązanie umowy o pracę przez pracodawcę z przyczyn<br>zawinionych przez pracownika .....        | 89        |
| 2. Rozwiązanie umowy o pracę przez pracodawcę z przyczyn<br>niezawinionych przez pracownika .....     | 90        |
| 3. Rozwiązanie przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia .....                                 | 93        |
| § 9. Zmiana treści umowy o pracę .....                                                                | 94        |
| I. Trwała zmiana (na czas nieokreślony) .....                                                         | 94        |
| II. Czasowa zmiana (na czas określony) .....                                                          | 96        |
| § 10. Wygaśnięcie stosunku pracy .....                                                                | 98        |

|                                                                                                                        |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| § 11. Roszczenia pracownika z tytułu wadliwego rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy .....                        | 100        |
| I. Roszczenia pracownika z tytułu nieprawidłowego wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę .....                   | 100        |
| II. Roszczenia pracownika i pracodawcy z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia ..... | 101        |
| III. Roszczenia pracownika związane z wygaśnięciem umowy o pracę .....                                                 | 103        |
| IV. Wspólny skutek przyznania pracownikowi odszkodowania lub przywrócenia go do pracy .....                            | 103        |
| <b>Rozdział V. Zwolnienia z przyczyn niedotyczących pracownika (zwolnienia grupowe) .....</b>                          | <b>129</b> |
| § 12. Przesłanki zwolnień grupowych.....                                                                               | 130        |
| § 13. Tryb zwolnień przewidzianych ustawą.....                                                                         | 130        |
| I. Wypowiedzenie umowy o pracę z przyczyn niedotyczących pracownika ..                                                 | 131        |
| II. Rozwiązanie w trybie porozumienia stron .....                                                                      | 132        |
| § 14. Szczególna ochrona przed zwolnieniami.....                                                                       | 132        |
| I. Ochrona w razie zwolnień grupowych z przyczyn niedotyczących pracownika .....                                       | 133        |
| II. Szczególna ochrona w razie zwolnień indywidualnych z przyczyn niedotyczących pracownika .....                      | 134        |
| § 15. Świadczenia związane ze zwolnieniami grupowymi .....                                                             | 135        |
| § 16. Ponowne zatrudnienie.....                                                                                        | 135        |
| <b>Rozdział VI. Zakaz konkurencji.....</b>                                                                             | <b>139</b> |
| § 17. Uwagi ogólne .....                                                                                               | 140        |
| § 18. Zakaz konkurencji w czasie trwania stosunku pracy .....                                                          | 141        |
| § 19. Zakaz konkurencji po ustaniu stosunku pracy.....                                                                 | 142        |
| § 20. Zakaz konkurencji w innych przepisach .....                                                                      | 144        |
| <b>Rozdział VII. Sytuacja prawna bezrobotnego .....</b>                                                                | <b>153</b> |
| § 21. Uwagi ogólne .....                                                                                               | 154        |
| § 22. Pojęcie bezrobotnego.....                                                                                        | 155        |
| § 23. Uprawnienia bezrobotnych .....                                                                                   | 157        |
| I. Zasiłek dla bezrobotnych .....                                                                                      | 158        |
| § 24. Obowiązki bezrobotnych.....                                                                                      | 161        |
| § 25. Obowiązki pracodawcy związane z zatrudnianiem.....                                                               | 162        |
| <b>Rozdział VIII. Wynagrodzenie za pracę i inne świadczenia związane z pracą .....</b>                                 | <b>169</b> |
| § 26. Wynagrodzenie za pracę .....                                                                                     | 171        |
| I. Pojęcie wynagrodzenia za pracę .....                                                                                | 171        |
| II. Ustalenie wynagrodzenia za pracę.....                                                                              | 172        |
| III. Systemy prawne regulowania wynagrodzenia za pracę.....                                                            | 175        |
| IV. Składniki wynagrodzenia za pracę .....                                                                             | 176        |
| V. Ochrona wynagrodzenia za pracę .....                                                                                | 176        |
| § 27. Inne świadczenia związane z pracą.....                                                                           | 180        |

|                                                                                                             |            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| I. Wyплаты za czas niewykonywania pracy .....                                                               | 180        |
| 1. Przestój.....                                                                                            | 180        |
| 2. Urlop wypoczynkowy i inne zwolnienia od pracy.....                                                       | 181        |
| 3. Czasowa niezdolność do pracy .....                                                                       | 181        |
| II. Odprawa rentowa lub emerytalna .....                                                                    | 182        |
| III. Odprawa pośmiertna .....                                                                               | 182        |
| IV. Wyплаты wyrównawcze.....                                                                                | 183        |
| V. Świadczenia odszkodowawcze .....                                                                         | 184        |
| <b>Rozdział IX. Ochrona roszczeń pracowniczych w związku z niewypłacalnością pracodawcy .....</b>           | <b>193</b> |
| § 28. Uwagi ogólne .....                                                                                    | 194        |
| § 29. Niewypłacalność pracodawcy.....                                                                       | 197        |
| I. Pojęcie niewypłacalności pracodawcy.....                                                                 | 197        |
| II. Podmioty uprawnione do pomocy z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych .....                   | 198        |
| § 30. Roszczenie pracownicze w związku z niewypłacalnością pracodawcy .....                                 | 198        |
| I. Rodzaje roszczeń zaspokajanych ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych .....          | 198        |
| II. Tryb realizacji roszczeń pracowniczych ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych ..... | 199        |
| <b>Rozdział X. Czas pracy.....</b>                                                                          | <b>207</b> |
| § 31. Czas pracy .....                                                                                      | 208        |
| I. Pojęcie czasu pracy.....                                                                                 | 208        |
| II. Wymiar i rozkład czasu pracy .....                                                                      | 211        |
| III. Systemy czasu pracy .....                                                                              | 213        |
| 1. Podstawowy czas pracy.....                                                                               | 213        |
| 2. Skrócony czas pracy.....                                                                                 | 213        |
| 3. Przerywany czas pracy .....                                                                              | 214        |
| 4. Zadaniowy czas pracy .....                                                                               | 214        |
| 5. Równoważny czas pracy .....                                                                              | 215        |
| 6. Praca w ruchu ciągłym.....                                                                               | 215        |
| 7. Skrócony tydzień.....                                                                                    | 216        |
| 8. Weekendowy system czasu pracy .....                                                                      | 216        |
| IV. Praca w nocy oraz w niedziele i święta .....                                                            | 216        |
| V. Praca w godzinach nadliczbowych.....                                                                     | 218        |
| VI. Okresy odpoczynku i przerwy w pracy.....                                                                | 219        |
| <b>Rozdział XI. Urlopy wypoczynkowe i bezpłatne.....</b>                                                    | <b>225</b> |
| § 32. Urlopy wypoczynkowe.....                                                                              | 226        |
| I. Pojęcie urlopu wypoczynkowego.....                                                                       | 226        |
| II. Rodzaje urlopów wypoczynkowych .....                                                                    | 227        |
| III. Nabycie prawa do urlopu wypoczynkowego .....                                                           | 228        |
| IV. Wymiar urlopu wypoczynkowego .....                                                                      | 229        |

|                                                                                                            |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| V. Zasady realizacji prawa do urlopu wypoczynkowego .....                                                  | 230        |
| § 33. Urlopy bezpłatne .....                                                                               | 233        |
| <b>Rozdział XII. Odpowiedzialność porządkowa i dyscyplinarna pracownika .....</b>                          | <b>241</b> |
| § 34. Odpowiedzialność porządkowa .....                                                                    | 241        |
| I. Charakter prawny odpowiedzialności porządkowej .....                                                    | 241        |
| II. Katalog kar porządkowych .....                                                                         | 242        |
| III. Tryb nakładania kar porządkowych .....                                                                | 243        |
| IV. Środki odwoławcze .....                                                                                | 243        |
| § 35. Odpowiedzialność dyscyplinarna .....                                                                 | 244        |
| <b>Rozdział XIII. Odpowiedzialność materialna pracowników .....</b>                                        | <b>249</b> |
| § 36. Odpowiedzialność materialna pracownika .....                                                         | 250        |
| § 37. Odpowiedzialność pracownika za szkody wyrządzone pracodawcy .....                                    | 250        |
| I. Przestanki odpowiedzialności .....                                                                      | 250        |
| 1. Szkoda .....                                                                                            | 251        |
| 2. Bezprawność .....                                                                                       | 252        |
| 3. Wina .....                                                                                              | 253        |
| 4. Związek przyczynowy .....                                                                               | 253        |
| II. Odpowiedzialność pracodawcy za szkodę wyrządzoną przez pracownika osobie trzeciej .....                | 254        |
| III. Wysokość odszkodowania .....                                                                          | 255        |
| § 38. Odpowiedzialność materialna pracownika za mienie powierzone .....                                    | 256        |
| I. Przestanki odpowiedzialności za mienie powierzone i zakres odpowiedzialności pracownika .....           | 256        |
| II. Wspólna odpowiedzialność odszkodowawcza za mienie łącznie powierzone .....                             | 258        |
| <b>Rozdział XIV. Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem .....</b>                               | <b>269</b> |
| § 39. Uwaga ogólna .....                                                                                   | 270        |
| § 40. Ochrona zdrowia pracujących kobiet .....                                                             | 270        |
| I. Prace wzbronione kobietom .....                                                                         | 270        |
| II. Prace wzbronione kobietom w ciąży i w okresie karmienia .....                                          | 271        |
| III. Przeniesienie kobiety w ciąży (lub karmiącej piersią) do innej pracy .....                            | 271        |
| IV. Praca kobiet w ciąży w nocy, w godzinach nadliczbowych oraz delegowanie poza stałe miejsce pracy ..... | 272        |
| V. Opieka pracownika nad dzieckiem do lat czterech .....                                                   | 273        |
| § 41. Ochrona stosunku pracy kobiet w okresie ciąży i urlopu macierzyńskiego ...                           | 273        |
| § 42. Uprawnienia pracujących kobiet oraz pracujących mężczyzn związane z wychowaniem dzieci .....         | 275        |
| I. Prawo do urlopu macierzyńskiego .....                                                                   | 275        |
| II. Prawo do dodatkowego urlopu macierzyńskiego i urlopu ojcowskiego (od 1.1.2010 r.) .....                | 277        |
| III. Prawo do zasiłku macierzyńskiego .....                                                                | 278        |
| IV. Prawo do urlopu wychowawczego .....                                                                    | 279        |

|                                                                          |            |
|--------------------------------------------------------------------------|------------|
| V. Prawo do dodatku w okresie urlopu wychowawczego.....                  | 282        |
| VI. Prawo do zwolnień od pracy.....                                      | 283        |
| <b>Rozdział XV. Zatrudnienie i ochrona pracujących młodocianych.....</b> | <b>291</b> |
| § 43. Młodociany .....                                                   | 292        |
| I. Pojęcie młodocianego .....                                            | 292        |
| II. Zatrudnianie młodocianych.....                                       | 292        |
| § 44. Ochrona zdrowia młodocianych.....                                  | 294        |
| <b>Rozdział XVI. Świadczenia pracy .....</b>                             | <b>299</b> |
| § 45. Uwagi ogólne .....                                                 | 299        |
| § 46. Świadczenia pracy .....                                            | 299        |
| I. Treść świadczenia pracy .....                                         | 299        |
| II. Tryb wydawania świadczenia pracy.....                                | 301        |
| III. Wniosek o sprostowanie świadczenia pracy .....                      | 301        |
| IV. Odpowiedzialność odszkodowawcza pracodawcy .....                     | 302        |
| <b>Rozdział XVII. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe.....</b>         | <b>309</b> |
| § 47. Zakres podmiotowy ustawy.....                                      | 311        |
| I. Pojęcie wypadku przy pracy i pojęcie choroby zawodowej.....           | 311        |
| 1. Wypadek przy pracy .....                                              | 311        |
| 2. Choroba zawodowa.....                                                 | 314        |
| II. Odpowiedzialność za wypadki przy pracy.....                          | 315        |
| III. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.....   | 316        |
| 1. Jednorazowe odszkodowanie dla pracownika .....                        | 317        |
| 2. Jednorazowe odszkodowanie dla rodziny zmarłego pracownika.....        | 317        |
| 3. Renta inwalidzka .....                                                | 318        |
| 4. Renta rodzinna.....                                                   | 319        |
| <b>Rozdział XVIII. Spory pracy.....</b>                                  | <b>329</b> |
| § 48. Uwaga ogólna.....                                                  | 330        |
| § 49. Spór indywidualny i zasady jego rozstrzygania .....                | 330        |
| I. Pojęcie sprawy z zakresu prawa pracy .....                            | 330        |
| II. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy .....                  | 332        |
| III. Pojęcie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych.....               | 338        |
| IV. Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych .....      | 339        |
| § 50. Spór zbiorowy i zasady jego rozstrzygania .....                    | 340        |
| I. Pojęcie i przedmiot sporu zbiorowego.....                             | 340        |
| II. Strony sporu zbiorowego i sposoby ich reprezentacji.....             | 341        |
| III. Tryb rozstrzygania sporów zbiorowych.....                           | 342        |
| IV. Odpowiedzialność za naruszenie przepisów ustawy .....                | 344        |
| <b>Rozdział XIX. Przedawnienie roszczeń .....</b>                        | <b>353</b> |
| § 51. Pojęcie przedawnienia .....                                        | 353        |
| § 52. Bieg i terminy przedawnienia roszczeń.....                         | 354        |

|                                                                                        |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| I. Terminy przedawnienia roszczeń .....                                                | 354        |
| II. Zawieszenie i przerwanie biegu terminu przedawnienia .....                         | 355        |
| <b>Rozdział XX. Wybrane zagadnienia z prawcowniczych ubezpieczeń społecznych .....</b> | <b>361</b> |
| § 53. Zagadnienia ogólne .....                                                         | 362        |
| § 54. Obowiązek ubezpieczenia społecznego oraz obowiązki pracodawcy i pracownika ..... | 363        |
| § 55. Składki na ubezpieczenie społeczne .....                                         | 364        |
| § 56. Świadczenia pieniężne z tytułu choroby i macierzyństwa .....                     | 365        |
| I. Świadczenia pieniężne z tytułu choroby .....                                        | 366        |
| 1. Zasiłek chorobowy (art. 4–17) .....                                                 | 366        |
| 2. Świadczenie rehabilitacyjne (art. 18–22) .....                                      | 368        |
| 3. Zasiłek wyrównawczy (art. 23–26) .....                                              | 369        |
| II. Świadczenia pieniężne z tytułu macierzyństwa .....                                 | 369        |
| 1. Zasiłek macierzyński (art. 29–31) .....                                             | 369        |
| 2. Zasiłek opiekuńczy (art. 32–35) .....                                               | 370        |
| III. Zasiłek pogrzebowy .....                                                          | 371        |
| IV. Postępowanie w sprawach zasiłków .....                                             | 372        |
| § 57. Świadczenia rentowe i emerytalne .....                                           | 373        |
| I. Staż ubezpieczeniowy (okresy składkowe i okresy nieskładkowe) .....                 | 373        |
| II. Renty .....                                                                        | 373        |
| 1. Renta z tytułu niezdolności do pracy .....                                          | 373        |
| 2. Renta rodzinna .....                                                                | 375        |
| III. Emerytura .....                                                                   | 376        |
| 1. Emerytura dla osób urodzonych przed 1.1.1949 r. ....                                | 377        |
| 2. Emerytura dla urodzonych po 31.12.1948 r., ale przed 1.1.1969 r. ....               | 379        |
| 3. Emerytura dla urodzonych po 1.1.1969 r. ....                                        | 380        |
| IV. Pracownicze programy emerytalne .....                                              | 380        |
| V. Zawieszenie prawa do renty lub emerytury .....                                      | 383        |
| VI. Postępowanie w sprawach rent i emerytur .....                                      | 383        |
| <b>Indeks rzeczowy .....</b>                                                           | <b>397</b> |